

[૯]

*
*
*
*
*
*

જેઓ સ્વયં રત્નત્રયરૂપ સમ્યક્વિધિ સહિત મોક્ષમાર્ગમાં ચાલનારા હોવાથી પોતે 'સુવિધિ' છે તેમ જ અન્ય જીવોને પણ મોક્ષપંથના સુ-વિધિમાં જોડનારા છે, એવા તીર્થંકર સુવિધિનાથનું મંગલ જીવનચરિત્ર હવે સાંભળો ને હે ભવ્ય જીવો! તમે પણ સુવિધિપૂર્વક મોક્ષમાર્ગમાં આવો.

*
*
*
*
*
*

સુવિધિનાથ-પૂર્વભવ : વિદેહક્ષેત્રમાં મહાપદ્મ રાજા

જેમ આપણા આ જંબુદ્વીપના પૂર્વવિદેહમાં સીતાનદીના ઉત્તર કિનારે પુષ્કલાવતી દેશ અને પુંડરીકિણી નગરી છે ને ત્યાં સીમંધર મહારાજા રાજ્ય કરતા હતા,—જેઓ તીર્થંકરપણે અત્યારે વિચરી રહ્યા છે; તેમ ત્રીજા પુષ્કરદ્વીપના પૂર્વમેરુના પૂર્વ વિદેહમાં પણ સીતાનદીના ઉત્તર કિનારે પુષ્કલાવતી દેશ અને પુંડરીકિણી નગરી છે, અને આપણા ચરિત્રનાયક ભગવાન સુવિધિનાથ પૂર્વભવમાં ત્યાંના રાજા હતા—તેમનું નામ મહાપદ્મ.

જેમ ગોપાલ પોતાની ગાયનું પાલન કરે તેમ મહારાજા મહાપદ્મ પોતાની પ્રજાનું વાત્સલ્યપૂર્વક પાલન કરતા હતા. તેના પાલન વડે પૃથ્વી પણ પ્રસન્ન થઈને શ્રેષ્ઠ રત્નો તેમ જ અનાજ વગેરે ઉત્પન્ન કરતી હતી. રાજા અને પ્રજા સૌ જૈનધર્મનું પાલન કરતા હતા, અને ઉત્તમ શાસ્ત્રોના અભ્યાસ વડે તત્ત્વજ્ઞાનથી શોભતા હતા. મુનિજનોના સત્સંગને લીધે તેમનું જીવન સદાચારી હતું; શ્રાવકો ઉત્તમ વ્રતોનું પાલન કરતા હતા; રાત્રિભોજન વગેરે મહાદોષ કોઈ કરતું ન હતું. તે એક આદર્શનગરી હતી, ને ત્યાંના રાજા—પ્રજાનો સંબંધ પણ આદર્શરૂપ હતો. તેમની વચ્ચે કદી પણ કલેશ થતો ન હતો; તેમ જ પ્રજાજનો રાજા વડે ભય નહોતા પામતા; તેઓ એકબીજાના સહકારથી રાજ્યની શોભામાં વૃદ્ધિ કરતા હતા ને સાથે સાથે સમ્યક્ત્વાદિ આત્મગુણો વડે ધર્મની વૃદ્ધિ કરતા હતા.

એ રીતે મહાપદ્મ રાજાનું જીવન ધર્મમય હતું; રાજમાં રહેવા છતાં સમ્યક્ત્વ સહિત મોક્ષમાર્ગમાં તેઓ ગમન કરતા હતા; સાથે તેમનો પુણ્યયોગ પણ મહાન હતો. એકવાર તેઓ રાજસભામાં બેઠા હતા, ત્યાં વનપાળે આવીને ઉત્તમ સમાચાર આપ્યા : કે હે સ્વામી ! આપણા મનોહર ઉદ્યાનમાં સર્વજીવોનું હિત

કરનારા, સર્વભૂતહિત-જિનરાજ પધાર્યા છે, સાથે ચતુર્વિધ સંઘ છે; તેમના આગમનથી ઉદ્યાન અદ્ભુત શોભાથી ખીલી ઊઠ્યું છે, પશુ-પંખીઓમાં પણ પ્રસન્નતા છવાઈ ગઈ છે.

પ્રભુ પધાર્યાની એ વધામણી સાંભળતાં જ રાજાને અતિ પ્રસન્નતા થઈ, ધામધૂમપૂર્વક તે જિન-વંદના કરવા ચાલ્યા. અહા, જિનેશ્વરદેવને નજરે નીહાળતાં તેના ચિત્તમાં અપાર હર્ષ સહિત ઉપશમરસ ઉલ્લસવા લાગ્યો. પ્રભુને વંદન કરીને ઉપદેશ સાંભળવા બેઠા. આત્મા પોતે અજ્ઞાનથી પોતાને ભવદુઃખ કરે છે ને આત્મજ્ઞાનવડે આત્મા પોતે જ પોતાને મોક્ષસુખ કરે છે. ભવદુઃખ અને મોક્ષસુખ, તથા તેનાં કારણો,—એ બધાનું વર્ણન સાંભળતાં રાજાનું ચિત્ત ભવદુઃખથી ઉદાસ થયું ને મોક્ષસુખને સાધવા ઉત્સાહિત બન્યું. વૈરાગ્યપૂર્વક તે રાજા-મહાપદ્મ વિચરવા લાગ્યા—અનાદિ મિથ્યાભાવોથી દુષિત આત્મા પોતે, પોતામાં જ, પોતાના જ મિથ્યાત્વાદિભાવવડે પોતાને પાગલની જેમ ભવવનમાં દુઃખી કરે છે; ને જાણે ભૂત વળગ્યું હોય તેમ અવિચારીપણે ચેષ્ટા કરે છે; વિષય-કષાયરૂપ અહિતકારી કાર્યોને તે હિતકારી માની લ્યે છે, ને મોક્ષના ઉપાયથી ભ્રષ્ટ થઈ જાય છે. આંવા સંસારથી ભયભીત થયેલો એવો હું હવે તેનાથી છૂટવા મોક્ષનો ઉપાય કરીશ.

—એ પ્રમાણે વિચારી, પુંડરીકિણી નગરીનું રાજ્ય પોતાના પુત્રને સોંપી, મહારાજા મહાપદ્મે સર્વજીવહિતકારી-જિનરાજના ચરણોમાં મુનિદીક્ષા લીધી. મુનિ થઈને આત્મધ્યાન કરવા લાગ્યા; તેમને ૧૨ અંગનું જ્ઞાન થયું, અને દર્શનવિશુદ્ધિ વગેરે ભાવના વડે મહા પુણ્યરૂપ તીર્થંકરપ્રકૃતિ બંધાવા લાગી. અંતમાં સમાધિમરણ કરી પ્રાણતસ્વર્ગમાં અહમિન્દ્ર થયા. ત્યાં દિવ્ય ઐશ્વર્ય વચ્ચે ૨૦ સાગરોપમ રહ્યા. અસંખ્યવર્ષો સુધી દેવલોકના દિવ્ય વૈભવના સુખ ભોગવવા છતાં તે મહાત્મા તે ઈન્દ્રિયસુખો વડે તૃપ્ત ન થયા, તેથી છેવટે તે અસાર સુખોને છોડીને અતીન્દ્રિય મોક્ષસુખને સાધવા માટે મનુષ્યલોકમાં આવવા તેઓ તત્પર થયા. દેવલોકમાં તેમનું આયુષ્ય છ માસ બાકી રહ્યું ને ભરતક્ષેત્રમાં તીર્થંકરપણે અવતરવાની તૈયારી થઈ.

કિષ્કિન્ધા નગરીમાં નવમા તીર્થંકરનો અવતાર

તે વખતે આ ભરતક્ષેત્રમાં, કાકન્દી નગરી (કિષ્કિન્ધાપુરી)માં સુગ્રીવ-મહારાજા રાજ્ય કરતા હતા; તેમની મહારાણીનું નામ જયરામા.—તેના ઉદરમાં તીર્થંકરનો જીવ આવવાનો છે—એમ જાણીને દેવોએ તેમના આંગણમાં રત્નવૃષ્ટિ કરવા માંડી. માહ વદ નોમની પાછલી રાત્રે બળદ-હાથી-પુષ્પમાળા-લક્ષ્મી વગેરે મંગળ સ્વપ્નો સહિત અહમિન્દ્રના જીવે દેવલોક છોડીને માતા જયરામાના ઉદરમાં પ્રવેશ કર્યો; એ જ વખતે ઈન્દ્ર-ઈન્દ્રાણીએ કાકન્દીનગરીમાં આવીને પ્રભુના માતા-પિતાનું સન્માન કર્યું. મહારાજા સુગ્રીવ પોતે પણ અવધિજ્ઞાની હતા, તેમણે અવધિજ્ઞાનથી સ્વપ્નક્રમ જાણીને કહ્યું—હે દેવી ! જગતપૂજ્ય આત્મા તારા ઉદરમાં આવ્યો છે. તું મહાકલ્યાણરૂપ છો. આપણે તે પુત્ર સર્વજ્ઞ-તીર્થંકર થઈને જગતનું કલ્યાણ કરશે ને આપણે પણ નિયમથી મોક્ષગામી છીએ. મહારાજાના મુખથી આવું ઉત્તમ ફળ સાંભળીને જયદેવીના હર્ષનો પાર ન રહ્યો. અત્યારે જ જાણે મોક્ષસુખ મળ્યું હોય ! એવી તૃપ્તિ તે અનુભવવા લાગી. દેવલોકની દેવીઓ તેમની સેવા કરતી હતી. માગશર સુદઃ એકમે તે મહાદેવીએ અતિ તેજસ્વી અવધિજ્ઞાની પુત્રને જન્મ આપ્યો. અવધિજ્ઞાની પિતાને ત્યાં અવધિજ્ઞાની પુત્રનો અવતાર થયો. નવમા તીર્થંકરનો અવતાર થતાં આખી પૃથ્વી હર્ષથી ખીલી ઊઠી. દેવલોકના દિવ્ય વાજિંત્રો એની મેળે વાગવા લાગ્યા ને પ્રભુજન્મની વધાઈ દેવા લાગ્યા. તે સાંભળતાં જ આખો દેવલોક હર્ષપૂર્વક પ્રભુના જન્મકલ્યાણકનો ઉત્સવ કરવા કાકન્દી નગરીમાં આવી પહોંચ્યો. કાકન્દીનગરી દેવોની અમરપુરી કરતાંય વધારે શોભી ઊઠી. પાંચમા

સમુદ્રના દૂધ જેવા ઊજવળ-પવિત્ર જળવડે ઈન્દ્રે જિનેન્દ્રનો અભિષેક કર્યો. સમસ્ત પર્વતોમાં શ્રેષ્ઠ-ઈન્દ્ર સમાન મેરૂપર્વત ઈન્દ્રદ્વારા જિનેન્દ્રના અભિષેકને લીધે જગપૂજ્ય તીર્થ બન્યો. અહા, તીર્થકરના સ્પર્શે પથરા પણ જાતપૂજ્ય બને તો ચેતનવંતા ભવ્યજીવો પ્રભુના સ્પર્શે પરમાત્મા કેમ ન બને ? જન્માભિષેક વખતે ભગવાનનું અતિ સુંદર રૂપ જોવામાં મુગ્ધ થયેલો હરિ એકહજાર નેત્રોવડો તે રૂપ જોવા લાગ્યો ને આનંદથી મેરૂપર તાંડવનૃત્ય કર્યું. એ બાલ-તીર્થકરને 'પુષ્પદંત' એવા મંગળ નામથી સંબોધીને સ્તુતિ કરી; તેમજ મોક્ષમાર્ગની સમ્યક્ વિધિના પ્રવર્તક હોવાથી 'સુવિધિનાથ' એવું બીજું નામ આપ્યું. ['સુવિહિં ચ પુષ્પદંતં' -લોગસ્સસૂત્રમાં આ એક જ તીર્થકરના બે નામોનો ઉલ્લેખ કરીને સ્તુતિ કરી છે.]

આઠમા ચંદ્રપ્રભ તીર્થકરના મોક્ષગમન બાદ નેવું કરોડ સાગરોપમના અંતરે નવમા સુવિધિનાથ-પુષ્પદંત તીર્થકર થયા. તેમનું આયુ બે લાખ પૂર્વ (એટલે ૧૪૧,૧૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦૦,૦૦૦ આટલા વર્ષો) હતું; તેમનું લંછન મગર મચ્છ હતું.

એ બાલતીર્થકરની કુમાર અવસ્થા પણ અનેરી હતી. જો કે દેવોનેય દુર્લભ એવી ભોગસામગ્રી તેમને પ્રાપ્ત હતી, પણ તેમની જ્ઞાનચેતના અંતરમાંથી કોઈ બીજી જ જાતના પરમાત્મસુખને ભોગવતી હતી. સ્વર્ગના દેવો બાલકનું રૂપ ધારણ કરીને તેમની સાથે રમવા આવતા...ને ભવનવાસી કુમારિકા દેવીઓ અનેક પ્રકારે બાલતીર્થકરને રમાડતી...તેડતી...પારણે જૂલાવતી ને હાલરડા ગાતી-

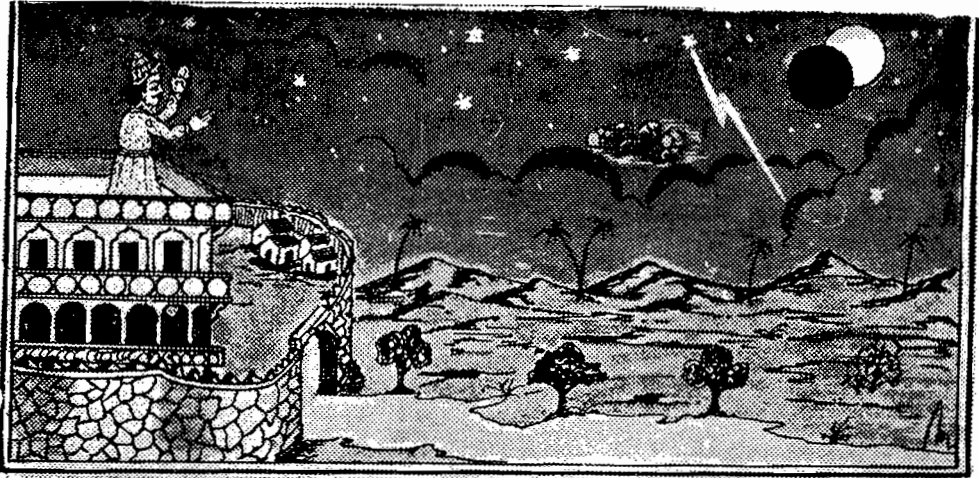
ઉપશમરસમાં જૂલો રહ્યા પ્રભુ પુષ્પદંત ભગવંત રે...પારણે જૂલો પ્રભુજી...
સમકિતરસનો સ્વાદ લેનારા સુવિધિ નાથ ભગવંત રે.... હીંચકે હીંચો પ્રભુજી...
મુક્તિનો મારગ દેખાડી પ્રભુજી જગમંગલ કરનારા રે...પારણે જૂલો પ્રભુજી...
જયરામાને અતિશય વ્હાલા, ભવનો અંત કરનારા રે...હીંચકે હીંચો પ્રભુજી...

કોઈ વાર તે નાનકડી દેવીઓ હાથ ફેલાવીને કુતૂહલથી પ્રભુને બોલાવતી : 'આઈએ... કુંવરજી ! ઈધર આઈએ ! ત્યારે નાનકડા બાલકુંવર પણ મલકતા મુખે પોતાના બંને કોમળ હાથ લંબાવીને તે દેવીની હથેળીમાં મૂકતા. અહા, જાણે પ્રભુએ પોતાના હાથમાં મોક્ષ જ આપ્યો !—એમ બાલતીર્થકરના મંગળ સ્પર્શથી દેવીઓ ધન્યતા અનુભવતી...ને બે દેવીઓ તેમનો એકેક હાથ પકડીને આનંદપૂર્વક ખૂબ જૂલાવતી...

આવા દશ્યો દેખીને માતા-જયરામા પણ અતિશય તૃપ્તિ અનુભવતા હતા. સર્વત્ર આનંદ

કિલ્લોલ ફેલાવતા ફેલાવતા પુષ્પદંતકુમારે બાલપણું છોડીને યૌવનદશામાં પ્રવેશ કર્યો. કામદેવ તેમની સેવામાં હાજર થયો... અનેક સુંદર રાજકન્યાઓ સાથે તેમના વિવાહ થયા. રાજકન્યાઓ સહિત તેમનું સુખ દેખીને વિદ્વાનોને પ્રશ્ન ઊઠતો કે, મહારાજા સુવિધિનાથ વડે તે સ્ત્રીઓને જે સુખ મળતું તેને મહાન કહેવું?—કે તે સ્ત્રીઓવડે મહારાજાને જે સુખ મળતું તેને મહાન કહેવું? મહારાજા પુષ્પદંત તો પુણ્યવાન હતા જ, પરંતુ તે સ્ત્રીઓ પણ મહા પુણ્યવાન હતી, કેમકે મોક્ષસુખ જેમને અત્યંત સમીપ છે—એવા તે સુવિધિ—મહારાજાને પણ તે રાણીઓ પ્રસન્ન કરીને પોતાની સાથે કીડા કરાવતી હતી. ભગવાન સુવિધિનાથ તો, અસંખ્ય વર્ષોના દિવ્ય સ્વર્ગસુખોના ભોગવટાથી પણ અસંતુષ્ટ રહીને છેવટે મોક્ષસુખને સાધવા માટે આ મનુષ્યલોકમાં આવ્યા હતા, તેથી પુણ્યજનિત ઉત્તમ ભોગ્ય પદાર્થોમાં પણ તેમને કોઈ આશ્ચર્ય નહોતું લાગતું.. તે તો અનંતવાર ભોગવેલી એઠ જેવા લાગતા હતા. હા, વગર પ્રયત્ને મળેલી ભોગોપભોગની તે મહાન સામગ્રી મૂર્ખ—નાસ્તિક લોકોને સ્પષ્ટ દેખાડતી હતી કે—દેખો, પૂર્વભવમાં જીવે કરેલાં પુણ્યકર્મોનું આ ફળ છે; કારણાનુસાર કાર્ય થાય છે; જો પૂર્વભવમાં જીવ ન હોય ને પુણ્ય—પાપનાં ફળ ન હોય તો આ 'પુણ્યફળ ક્યાંથી આવ્યું? ને આમને જ કેમ આવ્યું?—બીજાને કેમ ન આવ્યું? માટે સમજો કે જીવનું અસ્તિત્વ છે, પૂર્વભવ પુણ્ય—પાપ છે ને તેનું ફળ પણ છે,—આ પ્રમાણે સમજી, પ્રભુના પુણ્યફળને દેખીને, ઘણા નાસ્તિકજીવો પણ [જેઓ પહેલાં આત્માને કે પરલોકને માનતા ન હતા અને પરલોકના ભય વગર પાપમાં સ્વચ્છંદે પ્રવૃત્તતા હતા તેઓ પણ] આસ્તિક બની ગયા ને, પાપથી ડરીને ધર્મસાધના કરવા લાગ્યા..

મહારાજા પુષ્પદંતને રાજ—ભોગની વચ્ચે અલિપ્ત જ્ઞાનચેતના સહિત દીર્ઘકાળ વીત્યો. તેમને પુણ્યજનિત રાજભોગ મહાન હતો...તો...આત્મજનિત આનંદનો ભોગ તેનાથી પણ મહાન હતો..તેથી પુણ્યભોગોમાં તેમને રસ ન હતો; એકવાર માગશર સુદ એકમે, રાજમહેલની છત પર તેઓ આત્મચેતન કરી રહ્યા હતા... એવામાં—

—એવામાં એકાએક આકાશમાં ઉલ્કાપાત—થયો—જોરદાર કડાકા સાથે વીજળી પડી....વીજળીનો ઝબકાર જોતાં જ તેમને વૈરાગ્ય જાગી ઊઠ્યો : 'અરે, આ માત્ર વીજળી નથી, આ તો મારા ચારિત્રમોહરૂપ અંધકારને દૂર કરનારો મહાન દીવો છે.' પ્રભુની ચેતના ઝબકી ઊઠી....અહા,

ઊર્ધ્વગામી-ઉજ્જવળ આત્માઓને એક નાનકડો એવો પ્રસંગ પણ કેવા મહાન કાર્યનું નિમિત્ત બની જાય છે!! પ્રભુ તો સ્વયંબુદ્ધ છે; માત્ર એક વીજળીનો ક્ષણભંગુર ઝબકારો જોતાં તેઓ મહાન સામ્રાજ્ય-રાજભોગ-રાણીઓ સર્વેને છોડીને સાધુ થવા તૈયાર થયા. દીક્ષા લેવાના નિશ્ચયપૂર્વક તેઓ વૈરાગ્યભાવના ભાવવા લાગ્યા :

અરે, અનંતવાર અહમિન્દ્રપદના દિવ્ય વૈભવને પામીને પણ જીવ સંતુષ્ટ ન થયો તો આ મનુષ્યલોકના વૈભવમાં તૃપ્તિ કેવી? ચૈતન્યમાંથી આવેલા સુખ સિવાય જીવને બીજે ક્યાંય તૃપ્તિ થતી નથી. બાહ્ય સુખોનો સંયોગ તો વીજળીના ઝબકારા જેવો ક્ષણભંગુર છે; ચૈતન્યનું સ્વાભાવિક સુખ તે જ સંયોગ વગરનું સાચું અને શાશ્વત સુખ છે. આ સંસારના વિષયો તો ઈન્દ્રજાળ જેવા છેતરામણા છે...તેમાં જીવ અસત્ પદાર્થને સત્ માની બેસે છે. આ સંસારમાં કોઈ વસ્તુનો સંયોગ નથી તો સ્થિર, કે નથી સુખ દેનારો. તેમાં મારું કોઈ નથી, મારો આત્મા પોતે જ મારો છે.—

ના મારાં તન-રૂપ-કાંતિ-યુવતી, ના પુત્ર કે બ્રાત ના;

ના મારાં ભૂત સ્નેહીઓ સ્વજન કે, ના ગોત્ર કે જ્ઞાત ના;

ના મારાં ધન ધામ યૌવન ધરા, એ મોહ અજ્ઞાત્વના;

રે! રે! જીવ વિચાર એમ જ સદા, અન્યત્વદા ભાવના.

—જગત મારાથી જાદું છે ને હું જગતથી જાદો છું—બસ, આ બે શબ્દોથી થતું ભેદજ્ઞાન તે જ સત્ય છે. આશ્ચર્ય છે કે દેહથી ભિન્ન આત્માનું આવું ભેદજ્ઞાન હોવા છતાં અત્યાર સુધી હું દેહમાં મોહ્યો ને ક્રોધાદિથી ભરેલા સંસારમાં રહ્યો. દુઃખ દેનારા પરભાવોથી ભરેલા આ સંસારસમુદ્રમાંથી બહાર નીકળીને હવે હું સિદ્ધપદને સાધીશ.

આ પ્રમાણે ભગવાન પુષ્પદંત પ્રભુએ દીક્ષાનો નિશ્ચય કરતાં જ લૌકાંતિકદેવોએ આવીને સ્તુતિપૂર્વક પ્રભુના વૈરાગ્યની પ્રશંસા કરી; ને ઈન્દ્રોએ આવીને પ્રભુની દીક્ષાનો ભવ્ય મહોત્સવ કર્યો. દીક્ષા એ કાંઈ ખેદનો પ્રસંગ નથી, એ તો મોક્ષની સાધનાનો મંગલ મહોત્સવ છે.... આનંદનો અવસર છે. 'સૂર્યપ્રભા' નામની દેવપાલખીમાં પ્રભુ આરૂઢ થયા ને રાજાઓ તેમજ ઈન્દ્રોએ તે પાલખી ઉપાડીને દીક્ષાવન તરફ ગમન કર્યું. અહા, ઈન્દ્ર સ્વયં જેમની પાલખી ખભે ઊઠાવે—તેમના દિવ્ય પ્રતાપની શી વાત!! અને તેમના વૈરાગ્યની શી વાત!! અપૂર્વ વૈરાગ્યનું એ દશ્ય લોકો તો આશ્ચર્ય મુગ્ધ બનીને જોઈ રહ્યા...પ્રભુની સાથે ઘણાય ભવ્યજીવોનું ચિત્ત સંસારથી વિરક્ત થઈ ગયું. માગસર સુદ એકમની સાંજે એક હજાર રાજાઓ સહિત ભગવાન સુવિધિનાથ દીક્ષા લઈને દિગંબર મુનિ થયા....આત્મધ્યાનમાં શુદ્ધોપયોગ વડે પરમ વીતરાગી સુખ અનુભવવા લાગ્યા; તે જ વખતે મનઃપર્યયજ્ઞાન પણ પ્રગટ્યું...પરંતુ પ્રભુનો ઉપયોગ મનઃપર્યયજ્ઞાનમાં લાગેલો ન હતો, તેમનો ઉપયોગ તો શુદ્ધાત્માની અનુભૂતિમાં જ લાગેલો હતો. અનેક મહાન ઋદ્ધિઓ તેમને પ્રગટી, પરંતુ અનંત ચૈતન્યઋદ્ધિના અવલોકનમાં મગ્ન પ્રભુને એ બાહ્યઋદ્ધિઓનો કોઈ ઉપયોગ ન હતો.

પુષ્પદંત મુનિરાજે પહેલું પારણું શૈલપુરી નગરીના પુષ્પમિત્ર રાજાને ત્યાં કર્યું ને ત્યાં રત્નવૃષ્ટિ વગેરે પાંચ આશ્ચર્યકારી પ્રસંગો બન્યા, દેવોએ જયજયકાર કર્યો. સુવિધિ-મુનિરાજે મોક્ષમાર્ગની સમ્યક્વિધિ-પૂર્વક ચારવર્ષ સુધી મૌનપણે વિહાર કર્યો; પુનઃ કાકન્દી નગરીના દીક્ષાવનમાં પધાર્યા ને અપ્રતિહતભાવથી આત્મધ્યાનમાં એકાગ્ર થયા; ૪૭ ઘાતીકર્મોની, મોટી સેનાને તેમણે એકલાએ એક માત્ર શુદ્ધપયોગનાં

શસ્ત્ર વડે જ હણી નાંખી, ને પોતાના અનંત ચતુષ્ચરૂપ સામ્રાજ્યને પ્રાપ્ત કરીને પરમાત્મા બન્યા...વીતરાગ-સર્વજ્ઞ-શુદ્ધ-બુદ્ધ-જિન-અરિહંત તીર્થકર થયા.

દેવોએ આવીને અચિંત્ય શોભાવાળા સમવસરણની રચના કરી; પણ આશ્ચર્ય એ હતું કે આવી અચિંત્ય શોભાવાળું સમવસરણ, છતાં પ્રભુ તેમાં બિરાજતા ન હતા, પ્રભુ તો તેને છોડીને તેનાથી ચાર આંગળ ઊંચે, આકાશમાં કોઈના અવલંબન વગર બિરાજતા હતા. પ્રભુની આત્મા તો રાગાદિથી અલિપ્ત, ને શરીર પણ સમવસરણાદિથી અલિપ્ત ! કેવી આશ્ચર્યકારી પરમાત્મદશા !

‘ઊંચે ચતુરાંગલ જિન રાજે, ઈન્દ્રો નરેન્દ્રો મુનિરાજ ધ્યાવે;
જેવું નીરાલંબન આત્મદ્રવ્ય, તેવો નીરાલંબન જિન-દેહ.’

એ સમવસરણમાં, મુખ ખોલ્યા વિના જ પ્રભુની દિવ્યવાણી છૂટી. તે દિવ્યવાણીમાં સર્વે તત્ત્વોનું સ્વરૂપ સમજતાં ભવ્યજીવો આનંદથી નાચી ઊઠ્યા, ને પ્રભુચરણોમાં લાખો જીવોએ રત્નત્રય અંગીકાર કર્યા. એ ધર્મદરબારમાં સાત હજાર કેવળજ્ઞાની-ભગવંતો અને દોઢ હજાર (૧૫૦૦) શ્રુતકેવળીઓ હતા. સાતઋષિના ધારક વિદર્ભઆદિ ૮૮ ગણધરો હતા. આઠહજાર અવધિજ્ઞાની ને સાડાસાત હજાર મન:પર્યયજ્ઞાની મુનિવરો હતા. કુલ બે લાખ મુનિ ને ચાર લાખ આર્જિકા, બે લાખ શ્રાવકો ને પાંચલાખ શ્રાવિકાઓ-એવા મહાન સંઘની વચ્ચે નવમા તીર્થકર શોભતા હતા. તે ઉપરાંત અસંખ્યદેવો ને તિર્યચો પણ પ્રભુની દેશના સાંભળીને ધર્મ પામ્યા.

ઈન્દ્રે પરમ ભક્તિપૂર્વક એ સર્વજ્ઞ પરમાત્માની સ્તુતિ કરતાં કહ્યું : હે દેવ ! આપ સ્વયં અતીન્દ્રિય થયા છો, ને અન્યજીવો પણ અતીન્દ્રિય જ્ઞાનવડે જ આપને ઓળખી શકે છે. ઈન્દ્રિયો વડે આપનેથી ઓળખાતા. પ્રભો, આપનો ઉપદેશ ને આપનું જીવન અતીન્દ્રિય આત્માને દેખાડનારું છે. જે પ્રાણી પોતાના મનમાં આપના વીતરાગ ધર્મને વસાવે છે, વચનમાં આપના અનેકાન્ત-વચનને વસાવે છે, તથા શરીરની પ્રવૃત્તિમાં આપની પ્રવૃત્તિને વસાવે છે, -એ રીતે મન-વચન-કાયાની પ્રવૃત્તિને આપના માર્ગમાં જ પ્રવૃત્તિવે છે, તે પ્રાણી આપના જેવો જ થઈને પરમ આનંદને પામે છે.

હે પરમાત્મા ! ‘મનમાં’ આપનું સ્મરણ કરતાં જો કે થોડાક વિકલ્પનો કલેશ તો થાય છે, પણ ‘જ્ઞાનમાં’ આપના ચિંતનનું ફળ ત્રણલોકમાં ઘણું મહાન છે, -તો પછી પોતાનું હિત ચાહનારા જીવો આપનું ચિંતન કેમ ન કરે ! મૂર્ખ જીવો જ આવા મહાન ફળને ન ઈચ્છે !

સર્વજ્ઞ-તીર્થકરપણે પુષ્પદંત ભગવાને લાખો કરોડો વર્ષ સુધી ભરતભૂમિમાં વિહાર કર્યો... એ ધર્મકાળ હતો, ભરતક્ષેત્રના ભવ્ય જીવોને માટે મોક્ષનો રાજમાર્ગ ખુલ્લો હતો, ને રત્નત્રય વડે ભવ્ય જીવોના ટોળેટોળા આનંદપૂર્વક તે માર્ગે ચાલીને મોક્ષપુરીમાં જઈ રહ્યા હતા.

અંતે, પ્રભુને પણ મોક્ષમાં જવાની તૈયારી થઈ. તેઓ અનંત તીર્થકરોની મોક્ષભૂમિ સમ્મેદશિખર પર પધાર્યા; ત્યાં સુપ્રભ નોમની ટૂંક ઉપર ત્રીજા-ચોથા શુકલધ્યાનવડે યોગનિરોધ કરીને, આસો સુદ આઠમના રોજ સ્વાભાવિક ઊર્ધ્વગમન કરીને સિદ્ધાલયમાં પધાર્યા. આજે પણ પ્રભુ ત્યાં બિરાજે છે...તેમને નમસ્કાર હો.

૧ પુષ્પદંત જિનરાજકી સુપ્રભટૂંક હૈ જેહ,
૧ મન વચ તન કર પૂજહું, શિખર સમ્મેદ યજેહ.

જેમણે પોતે 'સુ-વિધિ' (સમ્યક્વિધિ) પૂર્વક મોક્ષમાર્ગમાં ચાલીને બીજા જીવોને માટે તે માર્ગ સરલ અને શુદ્ધ કરી દીધો; ઉપશાંત ભાવવાળા ભક્તોને માટે જેમણે સ્વર્ગ-મોક્ષની 'સુવિધિ' બતાવી; 'પુષ્પ' કરતાંય વધુ સુશોભિત જેમની 'દંત' પંક્તિ હતી—એવા પુષ્પદંત-સુવિધિનાથ, રત્નત્રયના આનંદપુષ્પો વડે અને મોક્ષમાર્ગની વિધિવડે અમારા આત્માને અલકૃત કરો. હે પ્રભો! સંસારના ઘોર રણની વચ્ચે મહાન ઘટાદાર વૃક્ષ જેવા આપનો આશ્રય લઈને અમે અમારા ભવતાપને શાંત કરીએ છીએ.

[પહેલાં જેઓ પુષ્પકરદ્વીપના વિદેહક્ષેત્રમાં મહાપદ્મ રાજા હતા, પછી ચૌદમા સ્વર્ગમાં ઈન્દ્ર થયા, ને તે ઈન્દ્રવૈભવને પણ છોડી, ભરતક્ષેત્રની કાકન્દીપુરીમાં તીર્થંકરપણે અવતરીને મોક્ષ પામ્યા. તે ભગવાન સુવિધિનાથ (પુષ્પદંત સ્વામી)નું મંગલ ચરિત્ર અહીં પૂર્ણ થયું.]

[આ ભરતક્ષેત્રમાં ભગવાન ઋષભદેવથી માંડીને ચંદ્રપ્રભ સુધીના આઠ તીર્થંકરોનું શાસન અખંડપણે ચાલ્યું. પછી ભગવાન સુવિધિનાથ તીર્થંકરના શાસન વખતે ચોથાકાળના મધ્ય સમયરૂપ ધર્મકાળ હોવા છતાં, શીતલનાથ તીર્થંકરની પૂર્વે ૧/૪ પૂર્વ સુધી (એટલે કે ૧૭૬૪૦૦૦ ઠી એક કરોડ = ૧૭૬૪૦૦૦,૦૦૦૦૦૦૦ આટલા વર્ષો સુધી) જૈનધર્મના વક્તા-શ્રોતા કે ધર્મત્મા ભરતક્ષેત્રમાં ન હતા, એટલે કે ધર્મનો વિચ્છેદ થઈ ગયો હતો. પ્રભુ શીતલાનાથના અવતારથી પુનઃ ધર્મની ધારા ચાલુ થઈ. (ધર્મનો આ વિચ્છેદ વિજ્યાર્ધપર્વતની શ્રેણીમાં લાગુ નથી પડતો.)

આ રીતે ભગવાન સુવિધિનાથથી ધર્મનાથ સુધીના તીર્થંકરોના વારામાં કુલ સાત વખત ભરતક્ષેત્રમાં ધર્મનો વિચ્છેદ થયો. પ્રભુ શાંતિનાથ પછી મહાવીર ભગવાન સુધી ધર્મની ધારા અખંડપણે ચાલી, તે ઠેઠ પંચમકાળના અંત સુધી રહેશે. જે ધર્મ ચોથાકાળમાં પણ કરોડો વર્ષો વિચ્છેદ થયો, તે ધર્મ આપણને આ પંચમકાળમાં અખંડ ધારાપ્રવાહે અવિચ્છિન્નરૂપે મળી રહ્યો છે; આપણે માટે અત્યારે પણ ધર્મકાળ છે.]

ચૈતન્ય-પરિણતિ

“એ જ્ઞાનને સહજ પણે વિકસવા દેજો !” ચૈતન્ય પરિણતિને મૂંઝવેવા દેશો નહિ, એને સંકોચશો નહિ... એના પ્યારા પવિત્ર સ્વભાવને ભેટવા માટે પરિણતિને ઉલ્લસિત કરજો. કોઈપણ જોયને જાણતાં તેને અટકાવશો નહિ, પણ છૂટથી જાણવા દેજો... છૂટી મૂકશો એટલે તે સર્વ જગતને પહોંચી વળશે... પણ જો એને જોયોને જાણતાં જરાય અટકાવશો તો તે વિકારથી દબાઈ જશે.

જે પરિણતિને ચૈતન્યપ્રભુ જેવા સાથીદાર છે તેને કોનો ભય છે એ હવે કોઈપણ જોયના ફાંસલામાં ફસાવાની નથી.

*